

Формування музично-естетичних орієнтацій студентської молоді

Сідлецька Т.І., канд. мистецтвознавства, доцент Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, Україна

Серед різноманітних видів мистецтва музика посідає вагоме й особливе місце. Завдяки своїй інтернаціональній мові, вона, не вимагаючи перекладу, сприймається і знаходить відгук у душі й серці кожної людини, незалежно від віку, національності, статі. Це надає музичному мистецтву беззаперечну перевагу у таких важливих сферах, як популяризація вітчизняної художньої культури, ствердження національних естетичних цінностей у свідомості людства, виховання молодшого покоління. Красномовним підтвердженням цього є слова Д. Кабалевського: «Музика – це мистецтво, яке володіє величезною силою емоційного впливу на людину, і саме тому вона може відігравати величезну роль у вихованні дітей та молоді» [3].

Загальновідомо, що музичне мистецтво відіграє важливу роль у формуванні ціннісних орієнтацій молоді. Відомий естонський соціолог М. Мейнерт зазначає, що ще починаючи з середини 50-х рр. ХХ ст., музика в молодіжному середовищі почала виконувати особливу функцію, утворивши свого роду стержень, навколо якого групувалися багато інших інтересів, а інколи формувалися моделі поведінки [4, с. 88].

Про захоплення переважної більшості молоді саме молодіжною музикою свідчать і соціологічні опитування, які проводили учені О. Макаров, Т. Попова, О. Семашко, В. Цуккерман (1970-ті рр.); Е. Алексєєв, П. Андрукович, Б. Брилін, Г. Головинський (1980-ті рр.); Л. Масол, М. Саркітов, А. Троїцький (1990-2000-ті рр.).

Науково-технічний прогрес, що спричинив потужний розвиток індустрії розваг і засобів масової інформації, не міг не вплинути на молодіжну музичну культуру. У зв'язку з цим досить актуальною є педагогічна проблема формування у студентської молоді високої морально-естетичної культури. Враховуючи важливе місце музики серед інших видів мистецтв, постає необхідність застосування музичного мистецтва як фактора розвитку особистості й подолання однобокої орієнтації у сфері сучасної молодіжної музики.

Адже не секрет, що музичні уподобання більшості студентів технічних і гуманітарних ВНЗ зводяться суто до масової музичної культури переважно розважального характеру, сприйняття якої не вимагає від реципієнтів ні спеціальної підготовки, ні особливих інтелектуальних зусиль.

Часто, віддаючи перевагу певним виконавцям, музичним творам, молоді люди досить поверхово ставляться до художньо-ціннісних аспектів своїх музичних уподобань, не встановлюючи естетичних критеріїв виконавської майстерності артистів, а сприймаючи, насамперед, зовнішні дані, манеру поведінки, імідж та модний репертуар, не задумуючись над змістом творів.

Лідерство щодо популярності в молодіжному середовищі належить саме рок-музиці. Через свою багатоаспектність і суперечливість рок викликав багато дискусій і став об'єктом прискіпливої уваги не лише мистецтвознавців, але й соціологів, культурологів, психологів, педагогів. Узагальнюючи їх спостереження, Г. Шостака визначає рок-музику з двох позицій – як музичний жанр і соціокультурне явище: «Рок як музичний жанр – це сукупність стилів і напрямків, для яких, незважаючи на їх відмінності, характерні: гіпертрофована роль ритму, органічне поєднання музики з поезією (рок-поезія), театралізацією (рок-шоу), пластикою, перукарською та модельєрською справою, участь слухачів-глядачів у процесі виконання композицій, а також високий рівень психологізації та фізіологізації.

Рок як соціокультурний феномен – це форма культури поколінь, що відповідає, як правило, соціально-етичним запитам тих чи інших молодіжних рухів і відображає реальні проблеми їх існування» [7, с. 90–91].

Вітчизняний рок формувался і утверджував себе як вираження соціального протесту молоді проти існуючих у суспільстві порядків і відносин, проти цінностей старшого покоління з усіма його характерними особливостями. Загалом, музикознавці стверджують, що проблема «молодь і музика» виникла лише в другій половині ХХ ст. Жодна інша епоха не знала настільки войовничого протистояння рок-музики як молодіжної музики усьому музичному світу і всій музичній спадщині людства.

Сьогодні існує велика кількість різних напрямів рок-музики, багато з яких мають певну естетичну цінність, однак, на жаль, значно більшої популярності набувають не найкращі зразки року. Комерційна, найбільш масова частина рок-музики ставить перед своїми «виробниками» цілком утилітарну мету: створювати композиції, що легко сприймаються. Т. Адорно вважав, що пасивність слуху, яка при цьому виховується, безболісно включається у систему прогресуючого отупіння. Причому ефект отупіння виникає не від якогось окремого твору. У фаната завдяки усій системі легкої музики виховується пасивність, яка переноситься на його мислення і суспільну поведінку [5, с. 94]. Однак, варто зауважити, що ефект отупіння є домінуючою якістю не всієї популярної музики, а лише найбільш масових, пристосованих до «низького» смаку її зразків.

У цьому плані зацікавленість для нас представляють дослідження Г. Шостака, який умовно поділяє напрямки рок-музики на «естетичні» («позитивні») та антиестетичні («негативні») [6,

с. 59-62]. До «естетичних» автор відносить арт-рок, авангардний рок (експериментування на межі року, джазу, фольклору та сучасної академічної музики), джаз-рок (фьюжн) і ранній хард-рок. Для «естетичних» напрямків характерним є висування на перший план *музичного* начала. Натомість «антиестетичним» напрямкам, - панк-року, «важкому металу», хард-року, - притаманна принципова *антипрофесійність* (В. Конен), підкреслено вороже ставлення до музики, висування на перший план тексту або шокуючих, скандальних шоу (лихослів'я, підкреслене богохульство, демонстрація непристойностей і кривавих сцен, роздягання наголо тощо). При цьому автори подібних «перформенсів» часто називають себе «духовними послідовниками» Марселя Дюшана і дадаїстів.

Звісно, що розглянуті вище характеристики молодіжної музики впливають на свідомість молоді. У рок-музиці домінує культ тілесності та сексуальності, вона зачаровує, занурює молодих людей у світ фізіологічних бажань. Протистояти цим фізіологічним потягам може духовність, в атмосфері якої молодь мають виховувати в сім'ї та освітніх закладах. І саме тут головною стає роль викладача, який має добре орієнтуватися у жанрах і стилях молодіжної музичної культури, знати історію їх розвитку для того, щоб навчити молодь відрізнити високохудожні зразки від творів сумнівної естетичної якості. Важливим є виховання у студентської молоді спроможності до ціннісного орієнтування у різнобарвному світі духовних, художніх, музичних цінностей.

Викладач має допомогти засвоїти молоді естетичні цінності і традиції, накопичені попередніми поколіннями, залучати студентів до високої культури, зокрема класичного мистецтва, що сприяє духовному розвитку особистості. Адже не секрет, що широка маса слухачів, особливо молодь, рідко ходить сьогодні до оперного театру, на симфонічні чи камерні концерти, рідко слухає музичні твори класичного зразка по радіо чи телебаченню, ще рідше обговорює таку музику.

В цьому контексті важливого значення набувають виховні та культурно-освітні заходи в навчальних закладах і проведення занять, присвячених певним мистецьким жанрам, стилям, напрямкам із презентацією їх найкращих зразків. Важливою є також безпосередня участь студентів у творчих мистецьких процесах. Молоді люди мають бути учасниками гуртків аматорської творчості, літературних, поетичних, мистецьких, інтелектуальних, кіноклубів тощо.

Варто орієнтувати студентів на самостійну роботу з науковою і науково-популярною літературою, з мистецтвознавчими, культурологічними та соціологічними матеріалами з проблем музичної культури, опублікованих у періодичних виданнях. Пропагувати серед молоді творчі здобутки найкращих мистецьких колективів, залучаючи до її до світу прекрасного, розвиваючи естетичний смак.

Ці заходи допоможуть студентській молоді подолати залежність від тоталітарного впливу масової культури, збагатять емоційну сферу студентів морально-естетичними почуттями, сприятимуть вихованню шанобливого ставлення до фундаментальних основ людського буття.

Таким чином, для формування музично-естетичних орієнтацій студентської молоді необхідно:

- пропагувати найкращі зразки національного та світового музичного мистецтва (інструментальна й вокальна музика, симфонічний оркестр, оркестр народних інструментів);
- навчити студентів відрізняти високохудожні зразки від творів сумнівної естетичної якості;
- навчити молодь аргументовано та коректно оцінювати ті чи інші мистецькі явища;
- формувати у студентів потребу звертатися до музичного мистецтва (зокрема класичного) як до скарбниці духовності;
- залучати молодь до участі в творчих мистецьких процесах;
- збагачувати емоційну сферу студентів морально-естетичними почуттями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуманітарна складова технічної освіти у ВНТУ. – Методичний довідник для студентів I-V курсів / [під ред. Т. Б. Буяльської та О. В. Зінько]. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 126 с.
2. Дряпіка В.І. Розкриваючи світ джазу, рок і поп-музики (Книга для вчителя) / В.І. Дряпіка. – Київ-Кіровоград: «ТРЕЛАКС», 1997. – 184 с.
3. Кабалевский Д.Б. Сила искусства / Д.Б. Кабалевский. – М.: Молодая гвардия, 1984. – 142 с. – (Библиотечка вожагого).
4. Мейнерт Н.П. По воле рока / Н.П. Мейнерт // Социологические исследования. – 1987. - № 4. – С. 88-93.
5. Саркитов Н.Д. От «хард-рока» к «хэви-металу»: эффект оглупления / Н.Д. Саркитов // Социологические исследования. – 1987. - № 4. – С. 93-94.
6. Шостак Г.В. Музыка масових жанрів як фактор формування музичної культури підлітків: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Г.В. Шостак. – К.: Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, 1996. – 177 с.

7. Шостакович Г.В. Массовые музыкальные жанры XX века в системе музыкально-эстетического воспитания / Г.В. Шостакович. – Брест, Бр. ОИПК, 2003. – 118 с.